

החלון

א. אושר כזה שום אסון לא יכול לפקוד אותו

חודש ימים לפני בחינות הגמר באוניברסיטה על הר הצופים פסקה קיצבת הכסף של הוריו, וזמן לא רב אחר כך למד שכל יהודי עירו הקטנה בפולין הושמדו על ידי הגרמנים. אל הבחינות לא ניגש, אבל ביקר בהרצאות, כל מיני, אולי כדי לנוח מעבודות שטיפת הכלים במסעדות וחלוקת עיתונים טרם שחר. לפעמים שוטט בשבילי הר-הצופים, ובעונות הייחום ראה את האיילים קופצים ומטפסים על הכבשים. כשהשתחרר בשלהי הקיץ מהצבא אחרי מלחמת השחרור טייל ברחוב יפו בלילה, עצר, עמד מול חלון ראווה שעמדו שם בוכות נשים לכושות ואמר בקול, "יצאתי חי, יצאתי חי, חי, למחרת טייל על יד הגבול וצפה אל הר-הצופים, גשם ראשון ניתן ונדמה שלא הרגיש. בחדרו פשט את בגדיו הלחים ונכנס עירום אל בין שמיכות הצמר העירומות, הגסות, המגרדות של מיטתו. סדינים לא היו לו, והוא רעד בצמרמורת, ובחום הגבוה זכר את אמו ואת אביו ואת אחיו ואחיותיו וביקש שיבוא שינוי וקצת אושר, שיהיו סדינים ותנור ובית ואישה וילדים.

בן שלושים וארבע פגש אותה בספרייה האוניברסיטאית בטרם-סנטה, והוא כבר עובד בארכיון של איזה משרד ממשלתי. באה וישבה ממול, במרחק שני שולחנות משולחנו, ומאז הוסיפה ובאה בכל יום. גדולה, מלאה ורכה, דומה לכסת ממולאת היטב כמו הכסתות שהיו שם, פניה חוורים-כחלחלים, ורק על לחייה שני כתמי אודם עז. עיניה היו קטנות ונעות לאיטן, ושערותיה ספק אדומות ספק צהובות-מכסיפות, דומות לאש כובה באפר. כבדה ועצלה היתה יושבת בלא נייע שעות ארוכות, ואת דפי הספרים היתה הופכת לאט באצבע בלבד. לסתותיה לבדן היו נעות בגלל המסטיק. עקב אחריה וגילה שפעם לקחה ספר קודש ישן, פעם רומן אנגלי, ופעם עוד משהו ואחר כך עוד משהו. הבין שהיא מדפדפת בשביל לעשות

משהו, ואולי סתם בשביל שום דבר. כעבור כמה חודשים החלו להגיע ראש
זה לזו, אחר כך היו יוצאים יחד בדרכם הביתה, ואחר כך הלכו לקולנוע.
לילה אחד נכנס אחריה לחדר-המדרגות של בית הוריה. הקדימה
אותו ועלתה שלוש מדרגות. נשם עמוק, והיא עצרה כאילו אמר משהו.
מלבן מהאור של פנס-הרחוב היה מוטל בחדר-המדרגות, והנוגה החיוור
שלו עטף אותה. השפיל את ראשו ולחש, וזה גם יצא לו צרוד, "סליחה,
אני... אני מבקש את היד."
היא הושיטה לו יד דשנה.

"לא", אמר, "אני מבקש את ירך לחופה, היד שלך זאת אומרת"
החזירה את היד לאיטה הביתה, אל המקום הרגיל שלה בצד הגוף,
מיד גם התיישבה בכבדות על המדרגות, פתחה את התיק שלה, לקחה משם
מסטיק, התחילה ללעוס, ואז, אחרי רגע, סיפרה לו בשקט, תוך לעיסה,
שכבר הרבה שנים היא שוכבת בבתי חולים. "בסוף הוציאו אותי", אמרה
עם אותו מסטיק, "מפני ששום דבר לא יועיל במיל. זה חור בלב עוד
מהלידה. ואני, עוד מעט יקברו אותי. גם עכשיו אני נשרפת."

"נשרפת? כלומר חם לך, יש לך חום?" אמר.

"לא, בכלל לא, זה סתם מילה בשביל היופי", אמרה.

נשימתה נמשכה חרישית ואיטית כרגיל, והיא גם המשיכה ולעסה
את המסטיק, אולי כדי לא להישאר לבד אחרי שהוא יקום ויסתלק לו, וגם
כדי לשמור על הפאסון כמו שקוראים לזה.

"את מסכימה, זאת אומרת, אני ביקשתי את ירך ואת... היא זאת
אומרת... היא רוצה אותי?" הוא שאל, ולא ברור אם אותה שאל ככה בגוף
שלישי בגלל נימוס או את עצמו שאל, כך זה יצא לו, ואולי בכלל יצא
משהו אחר, איך אפשר לזכור רגע כזה? והוא המשיך, "ואם את חולה...?
אז מה? יש אושר ביניהם, אפילו כאן בחדר המדרגות, ולמה לשאול כמה
זמן יימשך? אושר כזה שום אסון לא יכול לפקוד אותו", ואת זה הוא היה
בטוח שאמר, אולי מפני שאהב את המילה לפקוד, כי בכל יום זכרון בערב
יום העצמאות היה הולך לפקוד את הקבר של חבר שלו מהמלחמה, מישוהו
שהגיע מהמחנות ישר לקרבות, ועל המצבה שלו היה כתוב "פ.נ. אברהם
בן אברהם, נפל בקרב ב... " ולא היה כתוב מתי נולד, כי לא ידעו ואפשר
לחשוב שלא נולד ורק נפל. ואני חוזר לחדר המדרגות ההוא, ואחרי שאמר
מה שאמר הביט בגבעות החולצה הלבנה שלה, כמעט הרים, איך הם

מתרוממים עם נשימותיה. או אז הוא נפל-כרע על ברכיו על המדרגה שתחת המדרגה שלה, והן נשלחו לשם, הידיים שלו, וכפות הידיים פרושות כלפי מעלה כמבקשות.

”מותר?” הוא אמר.

היא רכנה אליו והניחה את שדיה הגדולים, הכבדים, והם עטופים, חזיה וגופיה וחולצה, הניחה אותם אל תוך כפות ידיו, והם מתנשמים אל כפות הידיים ומשם אל הזרועות והלאה, מרעידות את כולו, וגם שפתיו רעדו.

”אי אפשר שכל זה יילך לאיבוד”, אמר לעצמו, מתקבל על הדעת שזה מה שאמר, ”אי אפשר שכל כך הרבה חום ואהבה וילדים, כן, גם הילדים כבר שם, אי אפשר שהכל הזה יילך לאיבוד, אי אפשר”, ואת המלים הבאות כבר אמר בקול, בטוח שאמר, ”לא תמותי! לא! לא! ואני מבקש, אני רוצה אותך לאישה.”

היא קמה מהמדרגה ועמדה, והראש השקט שלה צף ויצא ממלכך האור אל האפלולית החיוורת.

”קום!” אמרה ואז נשמה ואמרה גם, ”טוב”, מילה אחת, פשוטה וקלה כמו נוצה, והיא הוציאה מהתיק שלה ממחטה עם ריח בושם וגם תרופות, ונתנה לו שינגב את הבכי השקט שלו.

את טקס החופה ערכו במסיבת בני משפחתה הקרובים, ירושלמים ותיקים, יוצאי העיר העתיקה, שגילחו את זקניהם. הוא עזב את החדר העלוב שלו ועבר לגור איתה בדירה גדולה באחד הרחובות הצרים, שיוצאים מרחוב הנביאים קרוב לרחוב החבשים, דירה שהיתה שמורה לה מאז מלאו לה שמונה-עשרה. בת עשרים ושמונה היתה עכשיו, והוא הראשון וטוב להם יחד ביום וגם בלילה. את עבודות הבית התעקשה לעשות בעצמה, הכל ברחש רך ולאח, ובשעות-הפנאי רבצה תחתיה וקראה רומנים זעירים. היא מתה בחודש השישי להריונה, והוא נשאר בדירה. בני המשפחה שלה, אנשים טובים ונדיבים, דאגו להעברת הבעלות המלאה על שמו, והוא אהב את הדירה, שהיתה בנויה בסגנון הישן של שלושה חדרים גדולים, וגם את החלון, והיא, אשתו, אהבה את החלון הזה, וגם דאגה להעמיד את המיטה הזוגית הכבדה שלה על ידו, וכשלא היה לה כוח אז היתה יושבת ומסתכלת דרכו החוצה אל בתי האבן הישנים והיפים שממול, וגם עצים היו שם, זקנים למראה ורבי כוח.

ב. סוכריית תרנגול אדום על מקל והלוויה

בבוקר, שבע שנים אחר כך, הלך לעבודה והוא כבר סגן מנהל הארכיון, ובחוף שרב של סוף סתיו, אוויר צהוב ואבק. בהפסקת הצהריים יצא לאכול בפנסיון של הזקנה וראה בחלון המערבי את העננים נאספים שם, מעל הים הרחוק, ובחלון הדרומי, זה שפונה לחצר האחורית, עוד הסריחו פחי אשפה עולים על גדותיהם, וזבובים אחרונים של קיץ רחשו עליהם בתאוה חסרת כוח של זקנים חרמנים. כשיצא מהמשרד אחרי הצהריים נעו עננים כבדים מעל ראשו, והרוח כבר דחפה וקרעה וצקעה, ובתוך האבק גם ריח של גשם מתקרב. הוא החיש את צעדיו, ובאמת רק כשעלה במדרגות התלויות, החל הגשם ניתך והוא הספיק ונכנס וסגר אחריו ומיהר אל החלון. האור כבר האפיר וקדר, גשם כבד ניתך וחבט, והוא מיהר אל חדר השינה, סגר את שמשות החלון, והגשם מתנפל על הזכוכיות בתשוקה, וגם הוא, קירשנבאום, התנפל על הגשם, דרך הזכוכית כמובן, כמעט נצמד אל הזכוכיות במלוא פניו, באפו ודאי ואולי גם בשפתיו, אם לא בכוונה אז ככה יצא.

הוא אהב את יום הגשם הראשון, וכמובן אין מה להשוות, איפה החורף כאן לעומת החורף שם עם המשפחה שלו בפולין? ובכל זאת. מעבר לחלון ניתך הגשם על כל העולם, על חומות האבן של הבתים ועל הבתים עצמם ועל גגות הרעפים שלהם, שכולם נתחיו וקרנו, אבני חן אפשר לחשוב, והוא ניתך על העצים שעלו מן החצרות וגם הזקנים שבהם התגנדרו ועיכסו, ועל האור של פנס הרחוב שנדלק בינתיים ניתך הגשם והוא נהיה גוף חי ממש ולא סתם מים ניגרים, גם על החתולים הוא ניתך ועליהם הוא לא עשה שום רושם, ממשיכים ומיללים בחשקים שלהם, גם פח שיקשקש על אבני מגרש עזוב, וכשהרוח גברה פתאום, או אז הענף המדולדל בעץ האורן שבחצר הבית שלו, הענף שהילדים נתלו עליו תמיד, התפרע חסר כוח כמו משוגע, כמעט פגע בזכוכית החלון. כאילו רצה לפגוע בו, אולי חשב, איכפת לו שהוא נהנה ככה.

דווקא ליד החלון ההוא אהב לעמוד, ועל ידו המיטה הכפולה, מכוסה ציפוי קטיפה ישן מתנת סבתא של אשתו, כולו עלים כתומים גדולים, אפשר לחשוב שלכת משם, מהילדות שלו. ליד הקיר ממול שולחן תמרוקים ריק ומאובק. עד היום, כבר יותר משבע שנים מאז נפטרה,

עומדים שם הבקבוקים הזעירים, תרופות ובשמים, וגם שפתונים וגלולות. כשהיתה לוקחת גלולה היתה צובעת תיכף את השפתיים, ואחרי ואלריאן היתה מטפטפת בושם מאחורי האוזניים, יסמין חריף וגס. שם, מול החלון עם הגשם הוא זכר גם את כל זה, וזה היה נעים. ואז, וזה מתקבל על הדעת, הוא זכר גם את ההלוויה שלה, ואיך כולם תמכו בו.

והנה הפתעה, ההלוויה ההיא בעיירה שלהם בפולין, כשהיה ילד. שלג ראשון ירד, ומחלון ביתו ראה קבוצת אנשים מתקרבים. נמלא שמחה וירד לרחוב וראה אלונקה נישאת בידי ארבעה, ואנשים עטופים הולכים לאט והמגפיים שלהם לוחשות על השלג הרך. הלך איתם, ופתאום קול רגליים רצות. אמא שלו, העיניים שלה לחות ולא יודעים אם זה מבכי או מטוב לב, הדביקה אותו, הרימה והושיבה אותו על אדן חלון סמוך, חלצה את נעליו, העלתה על רגליו זוג גרביים שני, חזרה והנעילה, נתנה בידו סוכריית תרנגול אדום על מקל ואמרה לו, "עכשיו אתה יכול לשחק". רץ והשיג את ההלוויה והלך עם האנשים וליקק עד שהתרנגול נמס בפיו.

רגע אחד לא ידע מה לעשות עם "הזכרון הזה", כך קרא לו בינו לבין עצמו, וגם ציחקק, מין ציחקוק. נכנס לסלון ושם באמצע, שולחן אוכל אליפסי גדול והכיסאות סביב השולחן תקועים כולם תחתיו. משך את כולם בזה אחר זה, כאילו כדי להושיב עליהם את כל האורחים, ועכשיו הם נראו מן הסתם ריקים הרבה יותר. או אז שב ותקע אותם חזרה אל מתחת לשולחן, ושוב אל חדר המיטות, ושוב אל הסלון ואולי גם אל השולחן ואל הכסאות, גם אל המטבח הקטן ואל השירותים. כאילו חפש משהו, לא יודע מה. ושוב בחדר המיטות, וכבר היה חשוך שם ממש, רק אבק אור של פנס הרחוב מהחלון. לא היה לו כוח אפילו לעמוד והוא נשכב על המיטה הזוגית הגדולה, שקע בתוך עלי השלכת, ספק נמנם ספק ישן, עד שהתעורר, והוא ער ורענן.

שב ולבש את המעיל שלו, גם את המעטפת נגד הגשם, חבש את המגבעת, גם היא עם מעטפת, ויצא החוצה, "לנשום אוויר". בחוץ עוד ירד גשם, קל ורך, כמעט כמו שלג, רק כמעט ובכל זאת. הכל מסביב רטוב, וברחובות הראשיים גם האספלט מאיר בצבעי חלונות הראווה, ומהחצרות האחוריות עולה ריח של אדמה מתרככת, וגם ריח של שתן שנשטף עם המים, של כלבים וגם של סתם משתינים בקיר. הלך שעה ואולי שעתיים, פה ושם נכנסו מים לנעליו והוא לא הרגיש. גם בימים רגילים ירושלים די

ריקה בלילות אז בלילה של גשם ראשון ודאי. לרגעים יצא שרק הוא מילא את הרחוב, ובכל זאת לא עלה בדעתו לעצור ולחזור הביתה ואפשר לחשוב שהוא ימשיך ויילך כך עד קץ הימים. עד שעבר על פני הקיוסק ההוא, כבר עבר על פניו קודם, ועכשיו נעצר. פעמונים צלצלו מאחורי חומות העיר העתיקה מעבר לגבול במזרח, צלולים וחסובים כמו האגסים הכמעט בוסריים בגן הפרי שמאחורי הכנסייה שם. פתאום ידע שהוא רוצה משהו מתוק, בשביל זה יצא מהבית מתחילה, אולי זאת אומרת. "משהו מתוק כמו... כמו..." התחיל עם עצמו ומיד השלים, "משהו מתוק". נגש אל הקיוסק, התלבט רגע וקנה גליל קוקוס מתוק, דווקא לבן רובו, אבל העטיפה אדומה ממש, כמעט. שני קוקוסים קנה, הולך ומחזיק אחד ביד ימין ושני ביד שמאל ואוכל משניהם, הלוך ואכול. בים מזה וביס מזה.

האם חגג עם הקוקוסים האלה את זיכרון הסוכרייה של התרנגול האדום על המקל, שם בשלג, עם ההלוויה? בעצם היו לו עוד כמה סיבות, לא? רק לפני שלושה שבועות היה יום ההולדת שלו, בן ארבעים ואחת. בלי משפחה, נכון, אבל לא רק המשפחה שלו אלא כל אלה שהלכו בהלוויה בשלג, כולם נטבתו שם והוא דווקא חי. לבדו, נכון, אבל היתה לו אישה והוא אהב אותה והיא אהבה אותו, והרבה פעמים בלילה הוא זוכר אותה כל כך שהיא איתו כאילו היא חיה. והוא גם משחק שח קבוע עם הדוד שלה, עורך דין מפורסם ומכובד. ולא פחות חשוב, רק לפני חודשיים קיבל העלאה בדרגה במשרד, זה לא כל כך קל, מקפידים היום. ולמה הוא אומר לעצמו את הדברים האלה? ברור, כדי שאף אחד וגם הוא עצמו לא יחשוב שהוא הרגיש מסכן, הולך ככה לבד ברחובות בלילה בגשם, אוכל שני קוקוסים, ובכלל נשארו מהם רק זנבות. ואולי גם חשב על כך שבלילה כזה של גשם ראשון כולם עם המשפחות שלהם, נסגרים ומורידים את תנורי הנפט מהבמידעם, מדליקים וזה לא מצליח בפעם הראשונה, וזה מסריח, ואילו הוא... הוא בחוץ, האוויר רענן, נקי, טהור. וגם לא קר לו כי הוא הולך וזה בריא מאוד, הולך ושומע את הצעדים שלו.

כן, הוא הלך והוא שמע את הצעדים שלו עצמו, ודאי, שקט בחוץ, רק הטפטוף של הגשם הרך, כאילו אלה העננים שם בשמיים שדורכים כך בעדינות ברגליים יחפות על הארץ, ורק הפעמונים שוב והם פוסקים. והנה צלצול אחד, מאוחר, אחרון, רק אחד. הוא מסתכל לכיוון ההוא, גבוה ומזרחי. צמרת איקליפטוס מזדקרת שם ומגרדת את העננים והם נעים להם

הלאה, נעים להם, נעים. הוא לא נזהר והוא נתקל בבחור ובחורה שעוברים לצידו, ממש על כתפו. חבוקים, כמעט השתפשופו בו ולא העיפו בו אפילו מבט אחד, כאילו היה בול עץ או סתם כלום. השניים עלו ברחוב הרב קוק לעבר רחוב הנביאים, וזו התחלת הדרך לבית שלו, ושם פנו הצידה.

ג. רק ככה יכול היה לאהוב אותה, יפה אבל לא כל כך צעירה. הלב יודע מה טוב, הלב בן אדם חכם.

בחור ובחורה עמדו על יד שער-הבית שמול שער-הבית שלו, כמעט מול. זיהה אותם ועמד, אלה השניים שעברו על פניו בכיכר ציון. עדיין לא הבחינו בו, והוא מיהר ונכנס אל מאחורי הפינה של גדר האבנים שבצד. הבחור צעיר, גבוה, שכמיה על כתפיו, הסנטר שלו בולט, שערו כמעט צהוב באור פנס הרחוב, וזה מטיל את הצל של הבחור על גופה של הבחורה עד צווארה, כך שאפשר לראות רק משהו מהפנים שלה בזווית שבין הכתף והצוואר של הבחור. היא דיברה בקול עליז, גבוה, מתנגן, צעיר, כמעט ילדי, וקירשנבויים שמע חתיכות דברים, "התחלה נהדרת... ארבע שנים בחדרים מחורבנים... והסביבה... גגות רעפים... גם גרניום על החלונות, מריח? ... והכל בא יחד איתך..." וקירשנבויים זכר שרק לפני כמה שבועות הוציאו אנשי החברה קדישא משם, מהקומה השניה, את גופתה של הזקנה היקית הגרומה שגרה בחלון הבית ממול. ואת כל כספה והכנסות רכושה הוריש להחזקת הכלב שלה במוסד מכובד.

"שנה חמישית בירושלים, ועוד לא גמרת?" אמר הבחור באמצע הדברים.

היא לא נבהלה מזה. הוסיפה ודיברה, וקירשנבויים לא היה רגיל בדיבור מתמכר בקלות כזאת, גם עכשיו שמע רק חתיכות, "לא היה בשביל מה למהר. אבל עכשיו... אני אגמור טוב!... איתך! והסביבה הזאת נותנת השראה, לא?" בינתיים הפך הגשם למטר סוחף. קירשנבויים נשאר עומד, לא להיחשף פתאום. הבחור אחז ביד שלה למשוך אותה פנימה, והיא נשארה על עמדה, מניפה את פניה לאחור, מתמכרת כולה, הגשם זורם מלמעלה למטה על פניה, ניגר על צווארה והלאה, ונדמה שבו בזמן הגשם גם מושך אותה אליו מלמטה למעלה, הגשם כלומר מושך אותה אליו

למעלה, מי יודע לאן. וברגע הזה, לאור פנס הרחוב, ראה קירשנבויס את הפנים האלה שלה, קורנים, שוקקים, והמים שוטפים מהם את האיפור, והם אדומים מקור, והלחיים שלה נפולות וגם... היה לילה ופנס הרחוב לא הכי חזק והוא לא יכול היה לראות פרטים, ובכל זאת היה ברור שהיא יותר מבוגרת ממה שאפשר לנחש על פי הקול שלה, והיא לא בחורה צעירה, אלא אישה, שלושים פלוס ודאי אם לא יותר, וזה למרות התלתל הקטן שהיה כמו מודבק על המצח שלה, "כמו ירח קטן" הוא אמר לעצמו מן הסתם. היו לו מיני הברקות כאלה. והוא, קירשנבויס רואה את זה, וגם הוא, הבחור הצעיר ממנה, רואה את כל השלושים פלוס בגשם הזה שהיא שותה מאהבה אותו. רגע אחד זה ארך, מיד יישרה את ראשה, הביטה אל עיני הבחור, שהוא, קירשנבויס, לא ראה אותן, ראתה שם מה שראתה, צל עבר שם, היא אמרה משהו, ומיד גם "נכון?" וקירשנבויס לא שמע את התשובה, והבחור כבר לא היה צריך למשוך אותה, והם נכנסו אל השער שהוביל אל חדר המדרגות הקטן שהוביל אל דירת החדר שלה.

קירשנבויס עמד על מקומו רטוב ורועד כמוסיף ורואה ושומע. הגשם ירד ומילא את אור-הפנס הצהוב, שוטף בפלגים על חומות האבן האפורות של הסימטה. התנער, הביט סביבו כמו חוטא ויצא ממחבואו באחורי הפינה. יצא משם והלך אל מול שער הבית שמול שער הבית שלו, אל המקום שהם עמדו שם לפני רגע, כאילו סומן המקום איכשהו והוא רצה להצטרף אליהם. שם עמד רגע, הביט למקום שהם הלכו, אל הכניסה לחדר המדרגות, שם נדלק האור לפני רגע ותיכף כבה, והוא עוד הביט רגע אל החושך שנפער שם.

בדירה שלו לא הדליק קירשנבויס את האור, ומן החלון שלו, אותו חלון, ראה את החלון בבית ממול, קצת ימינה מזרחית מהחלון שלו, ושם אור נמוך, כתום וחם למראה של מגורת לילה עטופה אהיל של קלף או חיקוי קלף. התפשט, עמד רגע ערום, נבהל מעצמו, לבש מהר את הפיג'מה ונכנס למיטה. השינה שלו היתה טרופה, והמצעים ממועכים.

בחמש בבוקר למחרת התעורר רענן ושלין. התרחץ והתלבש ופנה אל החלון ופתח אותו לרווחה. שמיים כחולים ואוויר נקי, רחוק ומגוהץ ומבושם, וציוץ ציפורים, וגם חתול שחור עם עניבת פרפר לבנה הולך עצל וגמיש על חומת האבנים של החצר שלו. רק אז, אחרי צפייה רגועה, הביט לשם. החלון ההוא היה מסורג ומקושת, ושלו מרובע. ענפי גפן טיפסו

בקיר-האבנים של הבית ההוא וסובבו את החלון, יבשים וצהובים ומגוידים בשלכתם. ענף אחד השתרבב משמאל אל החלון כנחש סקרן. שמשות היו סגורות, ומאחוריהן הבהיק וילון לבן וצח. חולשה מוזרה ומבלבלת תקפה אותו והוא הסמיק. כאילו מישהי בכתונת לילה מכסה את החלון כמו וילון. הוא ניגש אל החלון כשקם בבוקר, והוא ניגש אליו כשחזר מהעבודה, והוא ניגש אליו לפני ששכב לישון. וגם כשהתעורר בלילה. עברו שבועיים, ובשבוע השלישי כל השבוע, לילה אחרי לילה חזרה לבדה, ואת זה שמע בבידור, איך היא הולכת לא בקו ישר, הולכת ונעצרת, ואיך העקבים הגבוהים של הנעליים שלה נגררים ומתנדנדים על אבני הסימטה, וגם מתעקמים ומעקמים את הקרסוליים. ובחלון שלה, בשעות הלילה המוקדמות דלקה סתם מנורת תקרה רגילה, שנשארה עוד מימי הזקנה הייקית, ולרוב גם מנורת קריאה בהירה, כנראה ליד איזו כורסא, ומנורת הקלף הכתומה, זאת שליד המיטה, נדלקה רק לרגע, מיד כבתה. בסוף השבוע השלישי שמע בשנתו אצבעות דופקות על חלוננו. כמה לילות אחר כך חלם, שמישהו או משהו יצא מהחלון שממול, ירד בענפי הגפן, שרט בדלתו כמו כלב, וכשפתח ראה את הזקנה הייקית הגרומה וחיבק אותה בשמחה גדולה, ובחלום אמר לעצמו שלא מדובר בחלום אלא במציאות, בגלל הדלת, הרי ברור שהזקנה לא יכולה להכנס בחלון אלא רק בדלת. בשעות הפנאי הערות שלו נזכר פעמים רבות בימי לימודיו, וצליל המילה "סטודנט" היה מדנדן באוזניו קרוב וממשי, כאילו מישהו קורא לו עכשיו, היי אתה, סטודנט! הוא גם הרכה להתבונן בראי. מחשבות הגיוניות אמרו לו, שבן ארבעים ואחת הוא זקן, ואפשר לנחש שמחשבות הגיוניות לא פחות אמרו לו, שבן ארבעים הוא גבר במלוא כוחו.

לכבוד שבת בסוף השבוע הרביעי עשה אמבטיה – על פי רוב הסתפק במקלחת – ולבש נקיים ונכנס לחדר המיטות. שמש קרבה לשקוע, וכתמי אור התנועעו בראשי העצים. מרבד-המיטה, הפרחוני, הבוער בכתום, נראה לו כעלי גפן. עמד ליד החלון ושאל את עצמו: איך יגיע אליה? שמע קול רחוק של מתפללים ב"לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה". הרים את עיניו לשמים, וכחול אפל זוהר מילא אותו. שמע שריקה חדה ולא שם לב. החלון מנגד נפתח. הלב שלו הכה בפליאה, קורה כאן נס? אליו פתחה את החלון שלה, הוא, קירשנבוים? ראשה נתלה בחלון, ואור מאחוריו עטף אותו בהילה.

”חכה,“ קראה החוצה, ”אני יורדת“.

בחור צעיר עמד תחת הפנס. איך הגיע והוא לא שמע. תוך רגע ירדה למטה, צוהלת ומתנשמת. הוא היה נמוך ממנה, סרן, מדיו מרושלים עליו, תלתלי שערו שחורים-אדמדמים ופרועים כשער הרועים, ואולי שירת בסיירת המיוחדת, שם לא הקפידו על תספורת צבאית קצרה.

”לא היה קשה למצוא את המקום?“ אמרה.

”מצאתי תיכף, לפי הריח שלך“, אמר.

היא צחקה, ופניה נהרו מולו, עומדת מול פנס הרחוב, והאור שלו מציף אותה ואולי אפילו מסנוור אותה, ולא איכפת לה והיא מפקירה עצמה כולה לאור, והיה ברור שהבחור מוצא חן בעיניה גם יותר מהקודם. קירשנבוים ראה את כל זה מהחושך של החלון שלו. והוא ראה גם, כמו בלילה הראשון ההוא בגשם, ראה שוב שהיא לא כל כך צעירה ויפה כמו שהיא מתנהגת ומדברת. ואז, מתקבל על הדעת, שהוא גם חשב שבבוקר כשהיא קמה בלי האיפור היא נראית עוד יותר לא צעירה ויפה, ואולי בגלל זה הם עוזבים אותה, הבחורים הצעירים, וגם זה יעזוב. ובאותו יום הוא ניהל עם עצמו מין דו-שיח כזה, וזה קרה לו לא פעם, הרי כמעט לא היו לו חברים:

”גבר צעיר, כשמישהי מוצאת חן בעיניו והוא חולם עליה אז הוא

עושה אותה בדמיון יפה וצעירה, אפילו יותר ממה שהיא באמת, נכון?“ כך אמר לעצמו.

”אפשר לומר ש... כן, בהחלט“, ענה לעצמו.

”אני, צעירה ויפה אין לי שום סיכוי איתה, סיכוי בשביל משהו

רציני כמובן, אני לא מעוניין במשהו אחר, אז אני בפנטזיות שלי עושה אותה עוד פחות יפה ועוד יותר מבוגרת ממה שהיא באמת, נכון?“ אמר לעצמו, ואולי גם צחק לעצמו, מין צחוק כזה.

ובאמת אהב לפנטז עליה כשהיא קמה בבוקר והפנים שלה בלי

איפור וגם מממועכים ומקומטים, ובפנטזיות שלו הכניס גם את הצעירים, איך הם רואים מה שהוא רואה ומסובבים את הראש הצידה, והוא דווקא מסתכל ומסתכל ו... ”כן, כמו שנאמר 'אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה'“ אמר לעצמו, אולי.

”בכוונה אתה עושה את זה?“ הוא שאל את עצמו, והיה לו אופי

של חוקר והיו גם הרבה שעות ריקות.

“לא, אי אפשר לעשות דווקא כזה בכוונה. ככה יצא לי בלב, רק ככה יכולתי לאהוב אותה”, אמר לעצמו, “הלב יודע מה טוב, הלב בן אדם חכם”.

הסרן המתולתל באמת נגמר בתוך שבוע אחד. שבוע שלם אחר כך לא יצאה בלילות מהחדר שלה, הסתגרה. הוא הבין שלבה יצא אליו, אל המתולתל, וגם הוא, קירשנבוים, לבו שלו יצא אליה. אחר כך יצאה וחזרה עם אחד, שאפילו לא נשאר לילה, וכעבור יומיים הגיע עוד אחד, בעצמו הגיע ולא כרגיל יחד איתה, הגיע ויצא תיכף, ונראה שסילקה אותו מיד. מטרות כבדים ירדו לרוב, הלב של החורף הקשה והקר, רוחות הצליפו והתפרעו, ומישהו יכול לחשוב שאי אפשר לשמוע שום דבר אחר, והוא שמע אותה באה עם זה והוא שמע אותה באה עם אחר, כאילו יש הבדל, ואולי בכלל חזרה אז לבדה, וגם זה אותו דבר. לילה אחד חזרה והוא פתח, היא כבר נכנסה לחדר המדרגות שלה, האור הכתום כבר נדלק בחלון שלה ואחר כך גם כבה, והוא עדיין עמד שם בחלון הפתוח, שלא לומר החלון הפרוץ, עמד ולא סגר, אולי פשוט שכח. הגשם היכה בו והרוח, הוא נרטב כולו וגם רעד ואולי חשב שזהו, עכשיו יחלה, אולי אפילו בדלקת ריאות, ותהיה מנוחה. עבר יום וגם שלושה ימים והוא לא חלה. כמעט כולם במשרד חלו והוא לא. ואז הוא אמר לעצמו מן הסתם מה שכבר אמר לעצמו פעם שאולי באמת מישהו שהוא בן ארבעים ואחת הוא זקן, אבל מצד שני זה גם נכון שכן ארבעים ואחת הוא גבר במלוא כוחו, והוא דוגמא טובה לאמת הזאת. ובאותו לילה של העמידה בחלון היא היתה שיכורה ומתנדנדת כל כך שעקב הנעל שלה התעקמה על המרצפות ונשברה ממש, והיה ברור שצריך להגיע מישהו שיאהב אותה באמת ויציל אותה מכל זה.

ד. “אז היה אצלי עוד מישהו במיטה? עוד אחד?”

במוצאי שבת הוא עמד בחלון וראה אותה. נכנסה לסמטה שלהם ותיכף נשענה על גדר אבנים. עזבה את הגדר והלכה בזיגזגים, מפשקת רגליים כמו בשביל להיאחז טוב יותר במה שתחתיה, עד שנתקלה במשהו, נפלה על ידיה ורגליה.

“לא נעים להגיד אבל כמו כלבה”, אמר לעצמו.

הזדקפה איכשהו והמשיכה והלכה עד שהגיעה אל הזווית בחומת האבנים, שבה הסתתר הוא בלילה הראשון ההוא, ושם עמדה. שיכורה ממש, הוא ידע. הוא התלבש במהירות בחושך, ולא את כל הכפתורים הספיק לכפתר. בסימטה הביט סביבו, כל החלונות היו חשוכים, והבתים היו סלעים מרובעים ועיוורים. הוא הביט גם בחלון שלו, החשוך, והוא לא היה בבית כמובן ואפשר לחשוב שאולי רצה להיות בטוח שגם הוא לא יראה מה שיקרה איתו אולי עוד מעט.

הוא התקרב אליה לאיטו. היא גהרה על אבני החומה, הגוף שלה נוטה על צדו, כולה על רגל ימין, ורגל שמאל מדולדלת, ובכתה בעייפות ובעצלות כמו מעבר לכאב, רק בשביל לנשום עמוק. אף פעם לא התקרב אליה כל כך. עכשיו היתה כולה כאן, כאן הכל, והכל בוכה. כמעט שנחנק מחוסר אוויר. אחר כך התגבר וחשב איך לעזור לה ולהוציא אותה מכל זה, ועדיין לא ברור מה פירוש "כל זה". רצה להתחיל לומר משהו, השתעל והיא לא שמעה. נהם משהו והיא לא הבינה. נגע בעדינות בכתף שלה.

היא פנתה אליו באחת כאילו תלשו אותה מגדר האבנים, הביטה בו מוזר, בעיניים נפוחות, דמעות מבעבעות בהן, כואבות, שונאות, "לך! סתלק!" אמרה, ומיד, בבהלה, "לא! חכה!" וגם העיניים, אותן עיניים, אוחזות בו בציפורניים שיישאר. מיד עצמה את עיניה, בכוח עצמה, ומיד גם פקחה אותן, והן ריקות, לא להאמין איך אפשר להתרוקן כל כך מהר מזה וגם מזה.

"מה יש לך פה?" אמרה, אותו קול דק וגם קצת צווחני.

אפשר לשער שבאמת שאל את עצמו, מה יש לו פה, ועיניו הביטו קצת למטה. אדרת כבשים צהבהבת עטפה את הכתפיים שלה, הכנפיים שלה מופשלות לצדדים, ושם באמצע חולצה לבנה ממועכת, הכפתורים העליונים קרועים והאחרים פרומים סתם, "היו שם קודם, עשו פוגרום קטן", חשב אולי בימים הבאים ואולי בלילות, 'היו' ו-'עשו' בלשון רבים בלי לפרש מי הם אלה שהיו ועשו. בפנים, מתוך שרידי הפוגרום נחשף שד אחד עירום עד חציו, מתרומם בשפע מתוך קערית החזיה, תיכף גם גולש במורד אגסי למטה, ובדרך שולח אליו את הפטמה שלו הכהה, ובימים הבאים חשב לפעמים שהיה לה צבע יין ולפעמים חשב שזה היה יותר חום מאדום וזה היה צבע של מקק, והפטמה קוראת לו, קוראת לו מי יודע מה,

פטמה כזאת קטנה ואיזה קולות. מיהר וסילק מבטיו משם והביט בפניה, והם עדיין רטובים מהבכי, והיא מתנשמת, ושוב, "מה יש לך פה?" "סליחה, ודאי, את שאלת כבר קודם ואני לא עניתי... היא, הגברת, זאת אומרת, שאלה..." אמר, ובעצם לא הוא אלא המילים מעצמן אמרו, "לא, בשום אופן, היא לא צריכה לפחד, כלל לא... אדם נשוי...! אלמן זאת אומרת, אשתי מתה מזמן, כאן בבית הזה שלה אני גר... אלמן וגם עובד בממשלה, בארכיון, גם סטודנט, הייתי זאת אומרת, נעים להכיר... עוד מזמן ראיתי אותך, אותה זאת אומרת... בהתחלה בגשם ואחר כך מהחלון שלי ראיתי אותה בחלון שלה, הנה שם ממול... אישה זקנה עם כלב היתה גרה שם, ליד הגפן, היא מתה ואת באת... ואת צעירה וצריכה להיזהר... לא, לא ממני, כי כמו שכבר אמרתי לך אני... אני חיכיתי כל לילה, וגם בבוקר... כל הזמן את... כל הזמן אני איתך שם בחלון..."

"אז היה אצלי עוד מישהו במיטה? עוד אחד?" היא אמרה.

והגוף שלה צנח שוב לאחור, אל הקיר. ואותו שד, שנחשף קודם חציו, חמק בתוך כך מתוך החולצה והחזייה ויצא החוצה כולו. קירשנבויים התקרב אליה במהירות כמו לכסות בגופו על עירומה וכרע-נפל ארצה לרגליה, אוחז בה סביב, סביב, אולי פשוט נאחז בה כדי לא להמשיך ולהשתטח.

"היי, אתה!" יצא לה מין קול, והיא רכנה אליו, עיניה מעורפלות מאלכוהול, נקרעות, לא מאמינות, רק יד אחת שלה עייפה, גלשה על שערות ראשו המלביין והכבד, ספק רמזה לו שיקום, ספק ליטפה אותו בשביל שיישאר.

"כן, כן, את... הם הלכו, הם עזבו – אני... אני אבוא... אני ארים אותך למעלה..." אמר ואולי סתם נשם.

"קום, קום, קום!" אמרה.

הוא קם והלך איתה לעבר השער שלו, מחבק אותה בכתפה לתמוך בה. מול השער עצרה, נדמה שרצתה לומר משהו ולא אמרה, והמשיכה והלכה איתו, אולי נפחדת, אולי מודה, אולי סקרנית ואולי נכבשת, לך תדע.

ה. איך מושכים ומסלקים מרבד מיטה כבד מתחת אישה ערומה ישנה

בפנים היה חם, שני תנורי נפט גדולים וגבוהים דלקו, והאוויר קצת כבד. הוא לא הדליק את החשמל, אבל היה אור חיוור של פנס הרחוב שנכנס מהחלון ובעיקר האור הכתום שהפיצו אשנבי הזכוכית של התנורים. רק נכנסו והיא פנתה אל החלון, אולי לא בכוונה, להיאחז בחלון שלה שממול. התקרב ועמד על ידה, והצללים שלהם על הקיר מאחוריהם, מעל המיטה הכפולה. פתאום הצטמרה. הוא מיהר וסגר את כנפי תריס הברזל וכמובן גם את החלונות. באור הכתום, אור פתילות האש בתנורי הנפט, נעלמו קמטי הפנים שלה, והם נראו צעירים יותר ממה שדימה לעצמו. שאל אותה אם היא רוצה לשתות משהו חם, תה או משהו כזה, ואולי לאכול משהו, והיא הביטה אל המיטה הכפולה, עם מרבד הקטיפה.

"כמו שלכת בפריו", אמרה, וצריך לזכור שהיתה תלמידה נצחית ב"בצלאל".

"גם בפולניה", אמר.

"אני רוצה לישון", אמרה.

"כן, ודאי, אני אוריד את הכיסוי, למטה סדינים, נעים יותר, ואולי את רוצה להתרחץ קודם.

"לישון", אמרה.

"אז להתגב לפחות, את רטובה לגמרי", אמר והלך והביא מגבת וכשחזר כבר היו הבגדים שלה זרוקים לרגליה והיא עומדת שם, ליד המיטה עירומה כולה. עמד והמגבת בידו, והוא נדהם.

"למה אתה לא מדליק?" אמרה.

"סליחה?" אמר.

"מדליק, חשמל, אור", אמרה, "חושך, לא?"

"כן, ודאי, סליחה, חשבתי שאולי מספיק, האור מהאש בתנורים", אמר, "לא מספיק, מה?"

בשבילו זה היה מספיק, אוי כמה מספיק זה היה, הגוף הלבן הנהדר הנורא שלה בתוך אור האש, לא היה צריך שום אור יותר. הגוף שלה, הוא עצמו האיר באור קשה מנשוא, ואולי עלה בו מבור זכרונו הגוף הגדול, הרופס, הנשפך של אשתו החולה, המתה, והנה כאן מולו, ליד אותה מיטה, שום מחלה ושום מוות רק בריאות ויופי ומוצקות וחיים, מין איילה

גדולה לבנה עם עור חלק, והיא מרימה פתאום את ראשה, מסתכלת למרחק, לגובה, לאן היא מסתכלת ככה?

מעל המיטה תלוי פוחלץ של ראש אייל, כולו קרניים מפוארות, עליו היא מסתכלת, והיא שואלת, "מה...?" וגם לא גומרת את השאלה. "זה..." התחיל לומר ולא המשיך, והאמת היא ששכח בכלל שיש לו דבר כזה מעל המיטה, זה בא יחד עם הדירה המרוהטת, מאחד מענפי משפחת אשתו, והם מצ'כיה, ושם זה קישוט מקובל. ובמקום לענות לה הוא הושיט לה את המגבת שהביא לה, "הנה, המגבת".

היא בכלל שכחה אותה, גם שכחה את ראש האייל, פשוט צנחה בגבה על המיטה, לא לאורך ולא לרוחב אלא באלכסון, ידיה ורגליה פשוטות לצדדים, מקופלות רק קצת בברכיים ובמרפקים, כולה ממלאת את המיטה הכפולה, לא רק את המיטה, ממלאת את חלל החדר כולו, ממלאת גם אותו כולו, והוא עומד שם מלא ואובד ואין אונים, לא יודע מה לעשות עם כל זה ועם כל עצמו. או אז, מעשה נסים, נשמע קול נחירה. היא נחרה אחת ועוד אחת. פתאום נהייתה רצפה תחת הרגליים שלו, וגם הוא שב ונהיה בשר ודם, או אם רוצים אז שב ונהיה בן אדם. כל מה שצריך לעשות זה להביא איזו שמיכה ולכסות אותה, זהו, זה הכל. כמעט פנה משם להביא אותה, את האיזו שמיכה, ואז עלה בדעתו שעדיין תשאר שוכבת על מרבד הקטיפה, הפלוש זאת אומרת, והפלוש הזה כבר ישן, והוא מחוספס ומגרד והיא, איך לומר, היא ערומה והעור שלה לבן ורך ועדין.

מה עושים? בינתיים גם הפסיקה לנחור, והיא שוב מין איילה גדולה לבנה ואולי מין אלה שוכבת פרושה פרקדן על המיטה שלו. בכל זאת נשאר בו משהו, אולי זיכרון הנחירה, והוא אמר לעצמו, שכל מה שהוא צריך לעשות זה למשוך ולסלק את המרבד מתחתיה ואז היא תישאר שוכבת על הסדין הנקי, החלק שלמטה, פשוט מאוד! והוא גם יעשה את זה בזהירות שלא להעיר אותה. באמת? כל כך פשוט? הרי כדי לסלק ולמשוך את המרבד מתחתיה הוא צריך להרים אותה מן המרבד, להרים אותה כולה, זה אומר להרים אותה ולשאת אותה באוויר בשתי ידיים, ומאיפה ימצאו לו עוד שתי ידיים כדי למשוך ולסלק את המרבד.

לא להאמין, אבל הראש שלו עבד חזק למרות המצב המיוחד, ונמצא פתרון. הוא יחלק את המשימה לשניים, זהו, זה מה שיעשה. את יד ימין שלו יכניס אל מתחת לגב שלה ויריס את כל החלק העליון של הגוף

שלה מהמתננים ומעלה כולל הראש, וצריך לזכור לתמוך בראש כדי שלא תפגע המפרקת שלה. מיד ימשוך ויסלק ביד שמאל את המרבד שמתחת, ואז יחזיר אותו, את הגוף, החלק העליון שלו, יחזיר אותו אל המיטה, אל הסדין. או אז יכניס את יד שמאל שלו אל מתחת לגב התחתון, ואפשר גם לומר מתחת לישבן שזו מילה נייטראלית, ירים, כולל הרגליים, שאולי יישארו תלויות רגע ונסחבות אבל זה לא קושי שאי אפשר להתגבר עליו, ואז ביד ימין שלו ימשוך ויסלק מלמטה את החלק השני של המרבד, וזהו פשוט מאוד, לא? כלומר לא בדיוק מאוד פשוט, גם קצת מפותל, ובכל זאת זה מה שיש כמו שאומרים.

פשט מעליו את הסוודר, גם הפשיל את שרוולי חולצתו – למה בעצם? מי יודע – והתקרב עם הזרועות החשופות, שלא לומר העירומות, ואז שאל את עצמו באיזה חלק מן הגוף יתחיל? יכול להיות שזה מה ששאל ברגע ההוא? שוב לך תדע. ועוד שאלה, קשה יותר, האם בכל הרגעים האלה כשעמד מולה והיא פרושה לפניו ואחר כך כשבאמת הרים אותה חצי גוף ועוד חצי גוף, הרים אותה ואחזו בה בזרועותיו, שהשרוולים שלהן מופשלים משום מה, האם בכל אלה לא חשק בה, ממש, ואני לא מתכוון רק לחשק של הגוף. האם לא הרגיש משהו מהטעם של "צמא לך נפשי, כמה לך בשרי", המלים מספר תהלים שאמנם הן מכוונות אל אלוהים אבל אפשר שהן תקפות גם למה שקורה בין גבר לאשה, והן מפעימות כל כך ולו בגלל מעשה החליפין שנעשה שם, שהרי "צמא" הוא עניין של הגוף, ו"כמה" הוא עניין של הנפש, ולכאורה צריך היה לומר שם 'צמא לך בשרי, כמה לך נפשי' ובעל התהילים הפך את הדברים ואמר "צמא לך נפשי, כמה לך בשרי" ואולי הוא ידע יותר טוב, כלומר שההפוך הוא הישר.

אין לי תשובה גם על השאלה אם חשק בה כך או אחרת תוך מעשה. מה שאני יודע, בניחוש כמובן, שכשגמר למשוך מתחתיה את מרבד הקטיפה הישן, הפלוש זאת אומרת, עם כל עלי השלכת שלו, והביא שמיכה וכיסה אותה, או אז עמד שם וצחק לעצמו בשקט, שלא להעיר אותה, צחוק של אושר, אולי בגלל התרגיל הזה שעבר בהצלחה, שהיה מסובך למדי מבחינה טכנית, ואולי צריך לומר בגלל הניסיון שעמד בו, לא דווקא ניסיון טכני. ואני מנחש שמהו מן האושר הזה היה אחת הסיבות לרוח הטובה שלו בבוקר. מן הסתם עזרה גם השינה העמוקה שלו. על הספה ישן בסלון, ספה צרה ובכל זאת ישן טוב, ואולי זה דומה למה שנאמר במדרש, "מי

שאהבתם עזה על רוחב הסיף ישכבו, מי שאין אהבתם עזה מיטה של ששים אמה לא תספיק להם". כשהתעורר, לא מוקדם מאוד, עוד ישנה, והוא השאיר לה פתק, שהוא יוצא לחכות ללחמניות בקפה "פת", והן טעימות מאוד כשהן טריות, והוא יביא לה מהן לארוחת הבוקר, ואפשר לשער שכשכתב את הפתק הרגיש כאילו הוא בתוך סרט קולנוע. הוא לא האמין לעצמו, אבל כשישב בקפה וחיכה ללחמניות שיגיעו מהמאפיה, ראה את בקבוק הקוניאק הצרפתי בקצה המדף שעל הקיר האחורי בקפה. היסס רגע ושאל, אם יוכל לקבל כוסית. הכירו אותו והביטו בו ושאלו, "עכשיו, בבוקר?" והוא אמר שזה הקוניאק שאבא שלו היה שותה שם, לפני המלחמה. הביאו לו והוא שתה אחת, וזה, גם זיכרון האבא וגם ההחלטה להזמין פתאום קוניאק כזה על הבוקר, היה כמו אות משמיים בשבילו, מבשר טובות ונפלאות. ראשו כבר הסתחרר קצת, הוא הזמין עוד אחת, וכבר מצץ מתוכה חצי, או אז הגיעו הלחמניות. "כאלה מוצלחות לא היו כבר הרבה זמן", אמרה לו הגברת, שאולי הריחה משהו, ובאמת הן היו אפיות בדיוק במידה, זהב שחום, חמות, פריכות, ואיזה ריח! וזה לא סימן מבשר טובות ונפלאות? קם ושילם, והביתה, משאיר מאחוריו את חצי הכוסית.

ו. "זהו, עכשיו הבית עוד פעם שלנו".

בחדר הגדול למעלה כבר האיר ברוך אור הבוקר, למרות תריס הברזל בחלון הגדול, אור שבא מהחלון הקטן, הנוסף, זה שפונה לחצר האחורית במזרח, ובאור ישנה גם השמש, שמוסיפה חמימות על החום של שני התנורים, והוא השאיר אותם דולקים. היא עוד היתה במיטה, כבר ערה, ואפשר לשער שידעה איפה היא ואיך הגיעה לשם, אחרי הכל לא היה זה ליל האלכוהול הראשון שלה וגם לא לילה ראשון של שינה לא במיטה שלה. ובמיטה נשארה ככה סתם, מתפנקת, וחם, והיא חשופה למחצה, ומותחת לרגעים את הרגליים שלה. קירשנבוים עשה צעד אחד פנימה ועצר. ואשתו היתה נשארת הרבה במיטה עד שעה מאוחרת, מתעטפת ואוספת כוח כדי לקום.

”בוקר טוב”, אמר ברגע שסובבה את פניה לעברו, והוא עדיין ליד הפתח, רק צעד אחד בפנים, ”תשאר, תנוחי, כמה שאת צריכה, אני אכין לנו, כן, אני אכין, זאת אומרת... זה הכל, אני אכין”.

והוא יצא אל המטבח ועמד מול משטח השיש הארוך שמקיף את הכיור, ותחתיו מגירות נשלפות לכלי המטבח למיניהם, והוא לא זכר איפה המגירה של הסכו”ם. שבע שנים שהוא שולח ידיו למגירה הנכונה בלי לחשוב ובלי לזכור, ופתאום הוא לא זוכר. מה קרה? הבית התהפך? ואולי המטבח? או המגירות? עד שנזכר והסתבר שטעה, ורק במגירה השלישית מצא מה שחיפש. עמד והכין את ארוחת הבוקר, ופתאום לחישת צעדים של רגליים יחפות. הסתכל אל המסדרון הארוך, והיא עמדה שם ובידה המגבת שהביא לה בלילה.

”סליחה, המקלחת, אני מחפשת”, אמרה, והיא ערומה כולה מלמטה עד למעלה.

”סליחה?” אמר, אולי מפני שעכשיו באור הבוקר היתה ערומה אחרת משהיתה אמש בחושך של הלילה.
”המקלחת... אני מצטערת...” אמרה.

והוא נכנס למסדרון הצר, ככה היו בונים פעם, מסדרון צר ודלתות יוצאות ממנו, וכשהגיע אליה נדחק ועבר בינה ובין הקיר, והקיר קר, כל כך נלחץ אליו שלא יכול היה שלא להרגיש כמה הוא קר, והגיע ופתח, ועכשיו חיכה עד שנכנסה וסגר אחריה, אז חזר למטבח וערך את השולחן הקטן ששימש אותו תמיד, וכנראה גם התבלבל עם הסכו”ם.

אחרי שהתקלחה חזרה לחדר השינה והתלבשה והגיעה אליו בבגדי אמש, כולל החולצה הלבנה שעכשיו לא היתה ממועכת, והכפתורים העליונים שלה לא קרועים והאחרים לא פרומים סתם, והיא לא נראתה כזאת ש”היו שם קודם, עשו פוגרום קטן” כמו שחשב קודם. בכל זאת היתה זו החולצה של אמש, והיא גם היתה בנעלי העקבים הגבוהים, ובקיצור ובסך הכל היתה חתיכת לילה באור של הבוקר במטבח שלו. אחר כך הם ישבו ואכלו ושתו קפה וכנראה גם החליפו דברים קצרים. ואני מנחש שרק בימים הבאים הוא אולי הוא שאל את עצמו, איך זה שהדבר לא נראה לו מוזר, מין חתיכת לילה כזאת בבוקר בבית שלו? ואני יכול רק לנחש ולומר שאולי לא נראתה לו מוזרה בבית שלו מפני שמהו קרה לבית שלו, ועדיין רק השד יודע מה.

בסוף הוא ליווה אותה אל הדלת, והיא חיבקה אותו חיבוק קל, גם נישקה אותו על הלחי, גם אמרה לו, "תודה על הכל, באמת", ואפשר להאמין שבאמת הודתה לו, ואז פנתה לצאת וכשכבר פתחה את הדלת וכבר היתה חציה בחוץ נעצרה ופנתה אליו, נדמה שחיפשה מה לומר ואמרה, "היית מקסים", וזה כבר משהו שנהוג לומר ברגעי פרידה. יצאה לסימטה וכבר בדרך לשער של הבית שלה התחילה לעכס קצת, כלומר לא היא עכסה אלא זה התעכס מעצמו וגם זה משהו נהוג.

היא הלכה והוא סגר אחריה, והלך ועמד איפשהו והסתכל סביבו. אחר כך לא זכר איפה עמד ועל מה הסתכל. התנער, נכנס למטבח ורחץ את כלי ארוחת הבוקר והרגיש קצת יותר טוב. חשב להתלבש וללכת לעבודה, אף פעם לא איחר אז מותר לאחר פעם, לא? ככה חשב ולא הלך. במקום זה מילא דלי במים עם סבון וניקה את המטבח, כולל כיור ושיש וקירות החרסינה, מה שאפשר, והרגיש עוד קצת יותר טוב. אז הוא ניקה ושטף את חדרי האמבטיה והשירותים, וגם ניגב הכל, והרגיש עוד קצת יותר טוב. חשב שזהו, גמרנו. מה פתאום זהו? איך יכול היה לשכוח? מיהר לחדר המיטות, דבר ראשון החליף את הסדינים, ואת החדשים העלה במיוחד מהתחתית, שם היו שמורים הסדינים שחנך עם אשתו בירח הדבש שלהם. החליק את הסדינים שוב ושוב, וכמעט אמר לעצמו שדי, אין למעלה מזה, או אז אמר בקול "מה פתאום די?" אסף וחיבק אליו את מרבד הפלוש על כל עלי השלכת שלו, סחב אותו אל הסלון, ושם ניער אותו אל מעבר לחלון הגדול, לא להאמין כמה אבק עלה ופרח משם וגם את עיניו מילא, וברור שזה לא רק האבק של הלילה האחרון. ומה עם האבק שנשר מן המרבד בדרך אל החלון שבסלון, ובקיצור, כל הבוקר עד הצהריים, טאטא ושטף וניגב בכל החדרים כולם, וכשגמר עמד, ואפשר לשער שזה היה בפתח החדר עם המיטה והחלון.

"זהו, עכשיו זה עוד פעם הבית שלנו!", כך אמר בקול, ואם לא בקול אז בשתיקה וזה אפילו יותר חזק. "שלנו", אמר, והלך וסובב בבית בכל החדרים, כאילו כדי להיות בטוח יותר שאכן זה כך, ואולי גם שב ואמר כך או אחרת "שלנו" ושוב "שלנו" ושוב, וכמה שסובב יותר וכמה שאמר יותר כך או אחרת את ה"שלנו" שלו, כך נעשה פחות ופחות בטוח ב"שלנו" הזה, ואולי גם יצא לו פתאום בקול, "באמת?". ואפשר לנחש שברגע מסוים ואולי זה ארך שעה שלמה הבין סוף-סוף יותר מזה, וגם לפני הלילה

הזה, כן, גם לפני הלילה הזה, ובכל הימים והלילות שהוא גר לבדו בבית הזה, בכל הימים והלילות מאז שהיא מתה, אשתו, הבית הזה לא היה "שלנו", שהרי איך יכול היה להיות "שלנו", והרי היא לא היתה שם, היא לא היתה בשום מקום, היא מתה, איננה.

ואולי בגלל זה פנה עוד באותו יום למשרד תיווך, ותוך שבועיים מכר את הדירה, דירת אשתו לשעבר, ועקר לדירה אחרת. יכולה להיות סיבה אחרת?